

Hemşirelik Öğrencilerinin Kadının Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Sorunlarına İlişkin Farkındalıkları: Nitel Bir Çalışma

Nursing Students' Awareness of Women's Gender and Gender-Related Issues: a Qualitative Study

Tenzile TÜRKMEN¹ | Ceyda GELEN² | Ayşe DELİKTAŞ DEMİRCİ³

ÖZET

Amaç: Bu çalışma, hemşirelik lisans öğrencilerinin müfredatları kapsamında aldıkları Kadın Doğum ve Hastalıkları Hemşireliği dersi sonrasında kadının cinsiyet ve toplumsal cinsiyet sorunlarına ilişkin bilgi ve farkındalıkları ile bu farkındalığın kişisel ve mesleki etkileri tanımlamayı amaçlamıştır.

Yöntem: Çalışmanın deseni tanımlayıcı nitel araştırmadır. Katılımcılar, 2023-2024 eğitim ve öğretim yılında Akdeniz Üniversitesi 3. sınıf Kadın Doğum ve Hastalıkları Hemşireliği dersini alan 20 kadın ve erkek öğrenciden oluşmaktadır. Veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış formlar kullanılmış ve yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Tematik analiz ile veriler analiz edilmiştir.

Bulgular: Öğrenci hemşirelerin kadının cinsiyet ve toplumsal cinsiyetine ilişkin farkındalıklarının "kaygılar", "kazanımlar" ve "bakım davranışları" temalarını şekillendirdiği belirlenmiştir. Öğrenciler; sekonder travma, kadın olmaya ilişkin endişeleri (kadın öğrenciler) ve geleceğe ilişkin risk algıları nedeni ile kaygılandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bu süreçte "kadın olma"ya özgü empati, sağlık öz-yönetimi ve motivasyonu, ilişkilerini bilinçli şekilde yapılandırma ve toplumda toplumsal cinsiyet ve cinsiyet konularında kadının savunucusu olma gibi kazanımlarının olduğunu belirtmişlerdir. Bakım davranışlarının ise daha fazla empati içerdiği, incinebilir grup olduğunun bilinci ile duyarlı bakım sergiledikleri ve kadını güçlendirmeyi hedefleyen bakım davranışları geliştirdiklerini ifade etmişlerdir.

Sonuç: Bu çalışma, hemşirelik lisans eğitimi ile öğrencilere kazandırılan kadının cinsiyet ve toplumsal cinsiyet sorunlarına ilişkin farkındalığın öğrencilerin bireysel ve mesleki gelişimlerine katkı sağlayabileceğini göstermiştir. Deneyimlenen kaygıların ise araştırma ve eğitim süreçlerinde ele alınması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, cinsiyet rolleri, hemşirelik, öğrenciler, kadınlar

ABSTRACT

Aim: This study aims to identify the knowledge and awareness of nursing undergraduate students regarding women's gender and gender-related issues after completing the Women's Health and Diseases Nursing course within their curriculum and to explore the personal and professional impacts of this awareness.

Method: The study was designed as a descriptive qualitative research. The participants were consisted of 20 male and female students enrolled in the Women's Health and Diseases Nursing course at Akdeniz University during the 2023-2024 academic year. Data were collected through semi-structured forms and face-to-face interviews. Thematic analysis was used to analyze the data.

Results: It was determined that nursing students' awareness of women's sex and gender shaped the themes of "concerns," "gains," and "care behaviors." The students stated that they felt anxious due to secondary trauma, concerns related to being a woman (female students), and perceived risks about the future. Additionally, they noted gains such as empathy specific to "being a woman," self-management and motivation regarding health, consciously structuring their relationships, and advocating for women on issues of sex and gender in society. They stated that their care behaviors included more empathy, that they displayed sensitive care with the awareness that they were a vulnerable group, and that they developed care behaviors aimed at empowering women.

Conclusion: This study showed that the awareness nursing students gain through undergraduate nursing education regarding issues of women's sex and gender can contribute to their personal and professional development. It is recommended that the experienced concerns be addressed in research and educational processes.

Keywords: Education, gender roles, nursing, students, women

¹Öğrenci Hemşire, Akdeniz Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Antalya, Türkiye. ORCID: orcid.org/0009-0003-4377-5340.

²Öğrenci Hemşire, Akdeniz Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Antalya, Türkiye. ORCID: orcid.org/0009-0008-3675-7458.

³Doktor Öğretim Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Antalya, Türkiye. ORCID: orcid.org/0000-0003-0872-2043.

¹Student Nurse, Akdeniz University, Faculty of Nursing, Department of Nursing, Antalya, Türkiye. ORCID: orcid.org/0009-0003-4377-5340.

²Student Nurse, Akdeniz University, Faculty of Nursing, Department of Nursing, Antalya, Türkiye. ORCID: orcid.org/0009-0008-3675-7458.

³Assistant Professor, Akdeniz University, Faculty of Nursing, Department of Nursing, Antalya, Türkiye. ORCID: orcid.org/0000-0003-0872-2043.

Sorumlu Yazar: Ayşe DELİKTAŞ DEMİRCİ. Doktor Öğretim Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Antalya, Türkiye. E-mail: aysedeliktas@akdeniz.edu.tr

Atıf: Türkmen, T., Gelen, C., Deliktaş Demirci, A. (2025). Hemşirelik Öğrencilerinin Kadının Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Sorunlarına İlişkin Farkındalıkları: Nitel Bir Çalışma. Güncel Hemşirelik Araştırmaları Dergisi, 5 (2), 128-140.

GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet kavramı; kimlik, roller, ilişkiler ve kurumsallaşmış toplumsal cinsiyet normları gibi bireylerin yaşamlarının çeşitli boyutlarını kapsayan önemli bir olgudur. Toplumsal cinsiyetin bireylerin sağlığını en az biyolojik cinsiyet kadar, hatta kimi zaman daha fazla etkilediği belirtilmektedir (Mauvais-Jarvis ve ark., 2020). Küresel ve bölgesel analizler, kadınlar ve erkekler arasında kalıcı sağlık farklılıklarını ortaya koymaktadır. Genel olarak kadınlar, daha uzun yaşama eğiliminde olmalarına rağmen, yaşamları boyunca daha yüksek hastalık seviyelerine sahiptir. Kadınları dezavantajlı hale getiren sağlık kaybına en büyük katkıda bulunanların bel ağrısı, depresif bozukluklar, baş ağrısı bozuklukları, anksiyete bozuklukları, diğer kas-iskelet bozuklukları, Alzheimer hastalığı, demans ve HIV/AIDS olduğu belirtilmektedir (Patwardhan ve ark., 2024). Ayrıca, kadınlar aile içi şiddet ve bakım sorumlulukları gibi toplumsal cinsiyete bağlı psiko-sosyal stres faktörlerine daha fazla maruz kalmaktadır (Caballere ve ark., 2022). Adil ve sağlıklı bir geleceğe doğru ilerleme için cinsiyet ve toplumsal cinsiyete bağlı yaşanan sağlık zorluklarını tanıyan, uyumlu, cinsiyet ve toplumsal cinsiyete dayalı stratejilerin gerekliliğine vurgu yapılmaktadır (Hosein ve ark., 2020; Liu ve Wang, 2020).

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet farkındalığı, mevcut cinsiyet farklılıklarını, sorunlarını ve eşitsizliklerini tanıma ve vurgulama; aynı zamanda toplumsal ve kültürel dışlanma ve ayrımcılıkla ilgili faktörleri ele alarak bunları strateji ve eylem planlarına entegre etme yeteneğidir (Liu & Wang, 2020). Bu farkındalık, eşitsizliğe bağlı sorunların ele alınmasını ve sağlık hizmetleri ve diğer alanlarda eşitlikçi yaklaşımların ve kişiselleştirilmiş önleme, teşhis ve tedavi stratejilerinin geliştirilmesine katkı sağlar (Aliri ve ark., 2022). Ancak günümüzde sağlık hizmetlerinde toplumsal cinsiyet perspektifinin eksikliği, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini göz ardı eden karar verme süreçlerini de kapsamaktadır (Rizkianti ve ark., 2020). Dahası, sağlık profesyonellerinin çoğu, ayrımcı

uygulamaları en aza indirmek için kritik öneme sahip olan toplumsal cinsiyete duyarlı bakım konusunda farkındalık sahibi değildir (Lindsay & Kolne, 2020; Gattino ve ark., 2020). Bu sorunlara ilişkin farkındalık yaratılması, sağlık hizmetlerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ele almak ve kadınlar için sağlık sonuçlarını iyileştirmek açısından hayati önemdedir.

Cinsiyeti nedeniyle kadının yaşadığı sağlık sorunlarının azaltılmasında ve önlenmesinde sağlık ekibi içerisinde yer alan hemşirelerin önemli rolü bulunmaktadır. Hemşireler kadınlara yaşamları boyunca farklı şekillerde sağlık hizmeti sunmaktadırlar (Aydın ve ark., 2016). Bu nedenle cinsiyet ve toplumsal cinsiyet sorunlarına ilişkin farkındalık, hemşireler ve hemşirelik öğrencileri için oldukça önemlidir. Çünkü bu farkındalık, mesleki uygulamalarını ve sundukları bakımın kalitesini doğrudan etkiler. Bu farkındalık, cinsiyetin ve toplumsal cinsiyetin sağlık ve hastalık üzerindeki rollerini anlamaya yönelik olumlu tutumlar geliştirmeyi ve bu unsurları klinik pratiğe dahil etmek için gerekli bilgi ve becerilere sahip olmayı teşvik ederek daha adil bir sağlık hizmeti sunulmasını sağlar (Verdonk ve ark., 2009). Bu nedenle yurtdışında konuya ilişkin dersler lisans düzeyindeki sağlık hizmetleri eğitim müfredatına eklenmektedir. Bu dersler, öğrencilerin kadınlar ve erkekler hakkında sahip oldukları algıları fark etmelerini ve sağlık hizmetlerinde var olan stereotipik varsayımları eleştirel bir şekilde değerlendirmelerini amaçlamaktadır (Siller ve ark., 2018).

Toplumsal cinsiyetle ilgili tutumların hemşirelerin bakım davranışlarını etkileyebileceği belirtilmektedir (Hung ve ark., 2019). Ülkemizde yapılan çalışmalarda da hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının eşitlikçi tutuma yakın toplumsal cinsiyet algılarının olduğu (Aydın ve ark., 2016; Durgun & Ulaş, 2019), bakımlarını olumlu yönde etkilediği görülmüştür (Gökşin & Erzincanlı, 2020). Ancak, toplumsal cinsiyet farkındalığı ve bunun hemşirelik öğrencilerinin kendi ve bakım davranışlarına yansıma ilişkin herhangi bir nitel araştırmaya rastlanılmamıştır.

Bu nedenle, bu çalışmanın Türkiye'de konuya ilişkin yapılmış ilk nitel araştırmalardan biri olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı

Çalışmanın amacı, hemşirelik lisans öğrencilerinin müfredatları kapsamında aldıkları eğitim sonrasında kadının cinsiyet ve toplumsal cinsiyet sorunlarına ilişkin edindikleri bilgi ve farkındalıkları ile bu farkındalığın kişisel ve mesleki yansımalarını tanımlamaktır. Böylece hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet farkındalıkları ve bunun kişisel ve mesleki yansımalarına ilişkin farkındalık sağlanacaktır.

GEREÇ ve YÖNTEMLER

Bu çalışma, Tübitak 2209-A-Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı kapsamında destek almaya hak kazanmış olup lisans öğrencileri (TT, CG) ve danışman öğretim üyesi (ADD) tarafından gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın türü

Çalışma, Türkiye'de bir üniversitenin Hemşirelik Fakültesi'nde Kadın Hastalıkları ve Doğum Hemşireliği dersini alan hemşirelik öğrencilerinin kadın beden ve benliğine ilişkin edindikleri bilgi, beceri ve farkındalığın öğrencilerin kadın olma algı, tanımları, kadın olmaya ilişkin kaygı, korku ve beklentilerinin derinlemesine ele alınmasına yönelik tanımlayıcı nitel araştırma deseni ile yürütülmüştür. Ayrıca, kadının cinsiyet ve toplumsal cinsiyet sorunlarına ilişkin farkındalıklarının kendi hayatları ve hemşirelik bakım davranışlarına yansımalarına değinilmiştir. Tanımlayıcı nitel araştırma deseni, problemin öznel doğasını ve katılımcıların farklı deneyimlerini kabul ettiği için en uygun yöntem olarak görülebilir. Ayrıca, bulguları başlangıçtaki araştırma sorusunda kullanılan terminolojiyi doğrudan yansıtabilecek veya ona çok benzeyecek şekilde sunar (Bradshaw ve ark., 2017). Bu amaç doğrultusunda Kadın Hastalıkları ve Doğum Hemşireliği dersini alan hemşirelik öğrencilerinin kadın benlik ve bedenine ilişkin farkındalık deneyimleri, kadın olma tanımları, algıları, kadın olmaya ilişkin korku, kaygı ve

beklentilerini, eğitim sürecinin bakım davranışlarına yansımalarını tanımlamak için öğrenciler ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu çalışmada nitel araştırma sürecinin yürütülmesi sürecinde nitel araştırma raporlama rehberi olan Consolidated Criteria for Reporting Qualitative Research (COREQ) dikkate alınmıştır (Tong ve ark., 2007).

Araştırmanın evren ve örnekleme

Araştırmanın evrenini hemşirelik lisans eğitimi müfredatı kapsamında Kadın Hastalıkları ve Doğum Hemşireliği alan hemşirelik öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi 2023-2024 yılı güz dönemi Kadın Hastalıkları ve Doğum Hemşireliği Dersi'ni alan 3. sınıf hemşirelik öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini belirlemede stratejik amaçlama tekniği kullanılmıştır. Bu teknik, geniş bir görüş yelpazesi elde etmek ve ortaya çıkan bir durumu tanımlamak için 'bilgi açısından zengin' olan vakalardan seçmeyi içermektedir (Palinkas ve ark., 2015). Nitel araştırma deseninde örneklem sayısı çalışma başlangıcında belirlenmemektedir. Araştırma örneklem sayısı, verilerin tekrarlı bir şekilde ortaya çıkması yani doygunluğa ulaşması ile belirlenmektedir. Bu nedenle, bu araştırmanın örneklem sayısına verilerin doygunluğu karar vermiştir ve çalışmada toplam 20 öğrenci ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların dahil edilme kriterleri; (1) 2023-2024 yılı güz dönemi Kadın Hastalıkları ve Doğum Hemşireliği dersini alması, (b) kadın veya erkek olması, (c) görüşme yapabilmek için yeterli düzeyde Türkçe anlaması ve konuşabilmesi ve (d) görüşmeye katılmayı kabul etmesidir. Çalışmada erkek öğrenciler de dahil edilmiştir. Çünkü; onların da kadına dair algıları, kadın olmaya ilişkin görüşleri, bu bakış açısının ilişkileri ve hemşirelik bakımına yansımaları ele alınmak istenmiştir. Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine bakıldığında; 13 kadın ve 7 erkekten oluştuğu, yaş aralıklarının 22 ve 23 olarak değiştiği, tamamına yakınının çekirdek aileye ve orta düzey gelir algısına sahip oldukları belirlenmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Aile Tipi	Gelir Algısı
Katılımcı A	Kadın	22	Çekirdek	Orta
Katılımcı B	Kadın	23	Çekirdek	Orta
Katılımcı C	Erkek	22	Çekirdek	Orta
Katılımcı D	Kadın	22	Çekirdek	Orta
Katılımcı E	Erkek	23	Geniş	Kötü
Katılımcı F	Kadın	22	Çekirdek	Orta
Katılımcı G	Kadın	22	Çekirdek	Orta
Katılımcı H	Erkek	23	Çekirdek	Orta
Katılımcı I	Kadın	22	Çekirdek	İyi
Katılımcı J	Kadın	22	Çekirdek	Orta
Katılımcı K	Erkek	23	Çekirdek	Orta
Katılımcı L	Kadın	22	Çekirdek	Orta
Katılımcı M	Kadın	22	Çekirdek	Orta
Katılımcı N	Erkek	22	Çekirdek	İyi
Katılımcı O	Kadın	22	Çekirdek	Orta
Katılımcı P	Kadın	23	Çekirdek	Orta
Katılımcı R	Erkek	22	Çekirdek	Orta
Katılımcı S	Erkek	23	Çekirdek	Orta
Katılımcı T	Kadın	22	Çekirdek	Orta
Katılımcı U	Kadın	22	Çekirdek	Orta

Veri toplama araçları

Görüşmeler sürecinde araştırmacıların danışman öğretim üyesi rehberliğinde hazırlanmış olduğu yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılmıştır. Görüşme formunda öğrencilerin (1) kadın olmaya ilişkin algı, tanım, beklenti, kaygı ve korkuları (2) bu tanımları oluşturan, etkileyen unsurlar, (3) ilgili dersin bu sürece etkisi ve (4) sahip olunan bu duygu ve düşüncelerin hemşirelik bakımına yansımaları yer almaktadır (Tablo 2). Ayrıca, görüşme formunda öğrencilere ilişkin sosyodemografik özellikler hakkında bilgi veren tanıtıcı bilgilere de yer verilmiştir.

Verilerin toplanması

Araştırma verileri Mayıs-Haziran 2024 tarihleri arasında toplanmıştır. Verilerin toplanması sürecinde yüz yüze derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Belirtilen veri toplama tarihleri arasında proje yürütücüsü (birinci yazar) tarafından araştırmaya ilişkin duyuru yapılmıştır. Duyuru, 3. Sınıf öğrencilerin temsilcilikleri üzerinden (WhatsApp grup) öğrencilere iletilmiştir. Araştırmaya ilgi duyan olası katılımcılar ile proje yürütücüsü görüşüp araştırma hakkında daha fazla detay vermiş, katılımcıları araştırmaya dahil edilme kriterleri açısından değerlendirdikten sonra görüşme tarihi belirlemiştir. Görüşmeler, proje

yürütücüsü ve araştırmacıları eşliğinde yapılmıştır. Proje danışmanı tarafından pilot görüşmeler yapılmış, görüşme sorularının anlaşılabilirliği değerlendirilmiş, ayrıca öğrenci araştırmacıların görüşme sürecine ilişkin bilgi edinmeleri sağlanmıştır. Görüşmeler, kurumun Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı laboratuvarında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeleri yapan yürütücü ve araştırmacı ile katılımcı arasında olumlu/olumsuz herhangi bir ilişkinin olmaması, görüşmelerin geçerli ve güvenilir olması için dikkat edilen bir unsurdur. Görüşmelere başlamadan önce katılımcılara görüşme sürecinde kendilerini rahat hissetmelerinin öneminden bahsedilmiştir. Verilerin zenginliğini sağlamak, katılımcıların kendileri daha çok ifade etmelerini sağlamak için açık uçlu sorular ve aktif dinleme yöntemleri kullanılmıştır. Görüşmelerin kayıt altına alınacağı hakkında katılımcılar bilgilendirilmiş, onamları alındıktan sonra kayıtlar yapılmıştır. Görüşmeler ortalama 30-45 dakika sürmüştür. Görüşmelerin analiz edilebilmesi için araştırmacılar (X, X) tarafından kayıtlar transkript edilerek yazılı hale getirilmiştir.

Etik boyut

Araştırmanın yürütülebilmesi için Akdeniz Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onay (Tarih: 25.04.2024, Karar No: TBAEK-295) ve çalışmanın yürütüldüğü kurumdan yazılı izin alınmıştır.

Analiz

Görüşmelerden elde edilen veriler, Braun ve Clarke' ın (2006) tematik analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Bu yöntem; temaları belirleme, analiz etme ve raporlama süreçlerini içermektedir. Süreçte görüşmelerin yazılı hali okunarak verilere aşına olunmuş, ön görüşler not edilmiştir. Daha sonra tümevarımsal analiz yöntemi kullanılarak kodlar belirlenmiştir. Kodlar tekrar tekrar kontrol edilmiş, kademeli olarak birleştirilerek

temalar oluşturulmuştur. Temaların tüm görüşme verilerini ve belirlenen kodları yansıtır yansıtmadığı gözden geçirilmiş, her tema için net adları oluşturulmuştur. Son olarak ise tema ve alt temalar, katılımcı alıntılarıyla desteklenmiştir. Tematik analizi yaparken, proje yürütücüsü, araştırmacısı ve danışman birbirinden bağımsız olarak veri analizi sürecini yürütmüştür. Pilot görüşmenin analiz süreci danışman tarafından öğrencilere göstererek yapılmış, analiz sürecine ilişkin pratik kazanımları sağlanmıştır. Bağımsız veri analiz süreci tamamlandıktan sonra proje ekibinin ortak toplantısında analiz sürecindeki uyumsuz olan noktalarda yürütülen tartışmalar ile temaların belirlenmesinde ortak paydada karar verilmiştir.

Tablo 2. Yarı-yapılandırılmış görüşme formu

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları	
Açılış Sorusu: Kadın Doğum ve Hastalıkları Hemşireliği dersine ilişkin deneyimlerinizden bahsedermisiniz?	
Ana ve Alt Sorular	
Ana Soru 1. Kadın olma size neyi ifade ediyor?	
Alt Soru 1. Kadın olmaya ilişkin hissettiğiniz duygu ve düşünceleriniz nedir?	
Alt Soru 2. Kadın olmaya ilişkin kaygı, korku ve endişe duyduğunuz konular var mı? Var ise hangi konularda olduğunu belirtebilir misiniz?	
Ana Soru 2. Kadın olmaya ilişkin sahip olduğunuz unsurları (duygu, düşünce, kaygı, korku, endişe ya da diğer) edinmenizdeki etkili olan unsurlar nelerdir?	
Alt Soru 1. Kadın olmaya ilişkin sahip olduğunuz bilgi düzeyinin belirtilen unsurlar üzerinde etkili olduğunu düşünüyor musunuz? Evet ya da hayır ise sebepleri ile yanıtınızı açıklayabilir misiniz?	
Alt Soru 2. Aldığınız Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersinin bu unsurlar üzerine etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Evet ya da hayır ise gerekçeleri ile yanıtınızı açıklayabilir misiniz?	
Alt Soru 3. Aileniz, yaşadığınız toplum ve kültürün bu unsurlar üzerine etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Evet ya da hayır ise detayları ile yanıtınızı açıklayabilir misiniz?	
Alt Soru 4. Sizce belirtilen unsurların şekillenmesinde başka hangi unsurlar etkilidir, açıklayabilir misiniz?	
Ana Soru 3. Kadın olmaya ilişkin sahip olduğunuz unsurların (duygu, düşünce, kaygı, korku, endişe ya da diğer) hemşirelik bakımınızı etkilediğini düşünüyor musunuz?	
Alt Soru 1. Yanıtınız evet ise belirtilen unsurların hemşirelik bakımınıza (veri toplama, tanılama, girişim planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde) etkilerine ilişkin deneyimlerinizden bahsedermisiniz? Deneyimleriniz üzerinde etkili olan süreçleri detaylandırabilir misiniz?	
Alt Soru 2. Yanıtınız hayır ise belirtilen unsurların hemşirelik bakımınıza (veri toplama, tanılama, girişim planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde) yansımamasını sağlayan şeyler sizce nelerdir? Detaylandırarak açıklayabilir misiniz?	
Kapanış Sorusu: Görüşmemize son olarak eklemek istediğiniz duygu, düşünce ve deneyimleriniz var mı?	

Geçerlik ve güvenilirlik

Araştırmanın geçerlilik güvenilirliğinde inanılabilirlik (iç geçerlik), aktarılabirlik (dış geçerlik), güvenilebilirlik (güvenilirlik), ve onaylanabilirlik (objektiflik) kriterleri dikkate alınmıştır (Guba & Lincoln, 1982). İnanılabilirlik, verilerin doygunluğa ulaşmaya kadar görüşmelere devam edilmesi ile sağlanmıştır.

Görüşme sürecinde derinlemesine görüşme tekniğinden yararlanılmış ve elde edilen veriler her görüşme sonrasında katılımcılara özetlenerek teyidi alınmıştır. Aktarılabirliğin sağlanması için katılımcılar demografik özellikleri açısından çeşitlendirilmiş, detaylı bilgileri Tablo 1'de sunulmuştur. Ayrıca araştırma yöntemine ilişkin detaylı bilginin

sunulması ile güvenilirlik sağlanmaya çalışılmıştır. Veri toplama ve analiz sürecinde standart prosedürler takip edilerek subjektif yorumlamalardan kaçınılmış, objektiflik hedeflenmiştir.

BULGULAR

Görüşmelerden elde edilen bulgulara “kaygılar”, “kazanımlar” ve “bakım davranışları” temaları şekillenmiştir.

Ana Tema 1. Kaygılar

Öğrencilerin kadın olma ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bilgi ve farkındalık kazanma sürecinde sekonder travmanın izleri, kadın olmaya ilişkin kaygılar ile geleceğe ilişkin şekillenmiş risk algısı deneyimledikleri belirtilmiştir.

Alt Tema 1. Sekonder travmanın izleri

Öğrenciler klinik uygulamada deneyimledikleri maruziyetin etkisi ile gelecekte infertil olma, kanser olma, vajinal doğum yapmaya ilişkin artan kaygı ile sekonder travma deneyimlediklerini belirtmişlerdir. Vajinal doğumu korkunç bulduklarını, zihinlerine ara ara doğum sahnelerinin geldiğini, kendisinin ya da annelerinin kanser olmasına ilişkin endişelerinin arttığını ifade etmişlerdir.

«Gözlemlediğim doğumlardan sonra artık doğumdan çok korktuğumu ve doğum yapmamaya ilişkin düşüncelerimin olduğunu söyleyebilirim...» (Katılımcı B)

Alt Tema 2. Kadın olmaya ilişkin kaygılar

Öğrencilerin bazıları (kadın öğrenciler ve hatta bazı erkek öğrenciler) kadının zorlu yaşamsal koşulları, hastalıkları ve incinebilir olduğunu görme sonucunda kadın olmaya ilişkin kaygılarının (kadın öğrenciler) arttığından bahsetmişlerdir. Bazı erkek öğrenciler ise “iyiki erkeğim” bile dediklerini belirtmişlerdir. Sezaryen doğumu görme ile estetik kaygılarının ve ağrı, konforda bozulmaları görmeleri kadın olmanın getirdiği şeylere ilişkin kaygı duymaya neden olduğunu ifade etmişlerdir. İnfertilite sürecinde tedavinin birçok sürecine kadının maruz kalmasını görmenin kadın olmanın zorluklarını yansıttığını vurgulamışlardır.

«Artan sorumlulukları, değer görmeme, ikinci sınıf olma ve ihmal edilme gibi birçok şeyi gözlemledim. Bu da ben de kadın olmanın zorluklarını ve zorluklara ilişkin de kaygılarının artmasına neden oldu.» (Katılımcı D)

Alt Tema 3. Geleceğe ilişkin şekillenmiş risk algısı

Öğrencilerin çoğu adın hastalıklarına ilişkin bilgi ve farkındalıklarının geleceğe ilişkin risk algılarının şekillenmesine neden olduğunu belirtmişlerdir. “Gelecekte ben de infertil hastası ya da PICOS olur muyum, ben ya da annem acaba gelecekte kanser olur mu” gibi soruları sık sık kendilerine sorduklarını ifade etmişlerdir. Bazı öğrenciler ise bedenlerinde gördükleri bazı belirtileri özellikle riskli durumlarla ilişkilendirmeye eğilimlerinin arttığını belirtmişlerdir.

«Ben de PICOS hastasıyım ve infertil hastalara bakım verdiğimde, onların yaşadıklarını gözlemlediğimde acaba ben de bunları mı yaşayacağım diye kaygılarım arttı.» (Katılımcı M)

Ana Tema 2. Kazanımlar

Öğrenciler, kaygılarının yanı sıra kadın olmaya özgü empati geliştirmeleri, sağlık öz-yönetim ve motivasyonunda artış yaşamaları, bilinçli ilişkiler yapılandırılmaları ve toplumda toplumsal cinsiyet ve cinsiyet konularında kadının savunucusu olma şeklinde kazanımlarından bahsetmişlerdir.

Alt Tema 1. “Kadın olma”ya özgü gelişen empati

Kadın olmaya ilişkin spesifik bilgi ve beceriye maruz kalmanın kadına daha çok odaklanmalarını ve kadının yaşamsal süreçlerini fark etmelerini sağladığını belirtmişlerdir. Böylece doğum, menstrüasyon, infertilite gibi süreçlerde psikolojik gereksinimlerinin daha fazla olduğunu fark ettiklerini vurgulamışlardır. Özellikle erkek öğrencilerin kadın olmanın sadece fizyolojik değil sosyolojik ve psikolojik yönlerini de gözlemleme fırsatı bulduklarını, bunun da onları daha iyi anlamaları, kadınlara yönelik empati geliştirmeyi sağladığını belirtmişlerdir. Bazı öğrenciler, doğum eylemini

gözlemledikten sonra annelerini arayıp sen neler yaşamışsın diye sorduklarını, eskiden doğumdan sonra hayırlı olsun derken şimdi “acaba doğumda neler yaşadı” gibi bir bakış açılarının geliştiğini vurgulamışlardır.

«Etrafımdaki kadınları, kız arkadaşımı, annemi ya da kadın hastamı daha iyi anlayabildiğimi düşünüyorum artık.»
(Katılımcı N)

Alt Tema 2. Artmış sağlık öz-yönetim ve motivasyonu

Özellikle kadın öğrenciler, kendi bedenini öğrenme ile sağlık kontrol ve muayeneleri daha özenle gerçekleştirdiklerini ve bedene odaklanmış olmaları ile sağlığı kontrol etme motivasyonlarının arttığını belirtmişlerdir. Edindikleri bilgi ile yaşam tarzlarının bedenini ve kendisini nasıl etkilediğine ilişkin farkındalık kazandıklarını, bu nedenle yaşam tarzlarında daha bilinçli değişimler yaptıklarını dile getirmişlerdir.

«Düzenli meme muayenemi, vulva muayenemi yapıyorum. Bu bana daha özenli ve değerli hissettiriyor.»
(Katılımcı B)

Alt Tema 3. Yapılandırılmış bilinçli ilişkiler

Kadın olmaya ilişkin empati geliştirdiklerini ifade eden öğrenciler, çevresindeki kadınlarla (anne, kız arkadaş, partner) daha bilinçli ilişkiler kurabildiklerini, onların gereksinimlerini anlama ve yanıt verme becerilerinin arttığını belirtmişlerdir. Ayrıca sahip oldukları bilginin hasta, anne, kız arkadaş gibi çevresinde olan kadınlardan daha gerçekçi beklentiler oluşturmayı da sağladığını vurgulamışlardır. Böylece daha iyi problem çözebildikleri, doyumlu ve kaliteli ilişki deneyimlerinin arttığını ifade etmişlerdir.

«Kız arkadaşım neden böyle tepkiliyor, ne demek istiyor, çoğu zaman anlamıyordum. Şimdi farklı bir bakış açım var. Onunla empati kurabiliyor ve onun gereksinimlerine yanıt verebiliyorum.» (Katılımcı E)

Alt Tema 4. Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet konularında kadının savunucusu olma

Kadının maruz kaldığı cinsiyet eşitsizliğini ve sonuçlarını birebir gözlemlediklerini belirten

öğrenciler, eşitliği hatta pozitif ayrımcılığı destekleyen bir görüş kazandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca etrafındaki birçok kadına edindikleri bilgileri öğrettiklerini, kendi bedenleri hakkında farkındalık kazanmaları için savunucu rol üstlendiklerini dile getirmişlerdir.

«Kadın olmanın zorluklarını biliyordum ancak bu kadar çarpıcı bir şekilde görmek benim bakış açımı değiştirdi. Artık diyorum ki kadınlara pozitif ayrımcılık yapılmalı.»
(Katılımcı H)

Ana Tema 3. Bakım davranışları

Kadın olma ve toplumsal cinsiyet sorunlarına ilişkin bilgi ve farkındalık ile bakım davranışlarının daha fazla empati içerdiği, incinebilir grup olduğunun bilinci ile duyarlı bakım sergiledikleri ve kadını güçlendirmeyi hedefleyen bakım davranışları geliştirdiklerini ifade etmişlerdir.

Alt Tema 1. Empati içeren bakım

Kadın olmanın fiziksel, psikolojik ve sosyal konularına ilişkin bilgi ve beceri sahibi olan öğrenciler, hastaların gereksinimlerini anlayabilecek, onlara yanıtlar verebilecek daha bütüncül bakış açısı ile bakım verme becerisini deneyimledikleri ve kazandıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca toplumsal cinsiyet sorunları nedenleri ile ikincil konumda olan kadınların fizyolojik gereksinimlerinden çok psikolojik gereksinimlerinin olduğuna vurgu yapmışlardır. Mahremiyet, kadının endişelerini anlama, doğal süreçlerin farkında olma gibi birçok konuya ilişkin farkındalık kazanmalarının bakımlarında empatik unsurlara yer vermelerini sağladığını ifade etmişlerdir.

«Kadın olarak neler hissedebilecek, hangi yükleri var, anlayabilir ve ona göre bakım verebilirim artık diye düşünüyorum.» (Katılımcı C)

Alt Tema 2. İncinebilir gruba duyarlı bakım

Bilgi ve beceri sayesinde kadınların incinebilir olduğunu birebir deneyimlediklerini, eşin ya da hasta yakınının kadının bedeni hakkında çoğu zaman söz sahibi olduğunu görmenin (muayene edecek kişiye karar verme, küretaja karar verme gibi) konuya ilişkin hassasiyetlerini arttırdığını belirtmişlerdir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine

ilişkin farkındalık kazanan öğrenciler, bakımlarında kadınların yaşadıkları, maruz kaldıkları koşulları göz önüne alarak bakım verdiklerini ifade etmişlerdir.

«Artık kadın hastayı sadece kadın doğum kliniği değil başka bir stajımda da görsem ona vereceğim bakım anlayışım tamamen farklı olur. Çünkü kadının sadece hastalığı değil onu oraya getiren toplumsal, sosyal ve psikolojik gibi birçok unsuru da ele almam gerektiğini biliyorum.»
(Katılımcı K)

Alt Tema 3. Güçlendirme hedefli bakım

Kadınların incinebilir grupta olduklarına ilişkin farkındalık kazanan öğrenciler, bakım vermeyi kadınları güçlendirmek, desteklemek için bir fırsat olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Kadını birey olarak değerlendirip bedeninde söz hakkının olması gerektiğini vurgulamış ve buna ilişkin fırsatlar oluşturarak, kadın merkezli bakım vermeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca, kadınların kendi bedenlerine ilişkin bilgi eksiklerinin olmasının güçlendirici stratejilerin gerekliliğini gösterdiğine dikkat çekmişlerdir.

«Kadın hastayı gördüğümde kapıdan girer girmez modumu değiştirmek geliyor içimden. Onun sağlığına kavuşması için motivasyonunu arttırmak için farklı yollar denemeye çalışıyorum.» (Katılımcı R)

TARTIŞMA

Bu çalışmada kadın olmaya ilişkin edinilen bilgi ve farkındalığın öğrencilerde “kazanımlar, “kaygılar” ve “bakıma yansımaları” neden olduğu görülmüştür. Özellikle klinik uygulamalarda karşılaştıkları kadınların olumsuz deneyimleri nedeniyle geleceğe ilişkin risk algılarının geliştiği ve sekonder travma yaşadıkları saptanmıştır. Sekonder (ikincil) travma; bireyin işi nedeniyle stres verici bir olaya maruz kalması sonucunda yaşadığı duygu durumudur. Bir başkasının yaşadığı travmatik olayı dinlemeye bağlı olarak, olayın özellikleri ve şiddeti, dinleyen kişinin etkilenmesine neden olabilmekte ve bu etkilenme sonucunda bireyde

ikincil travmatik stres görülebilmektedir (Bride, 2007). Hemşirelik öğrencilerinin sekonder travma yaşadıkları, bu travmaların meslekte ilerlemeden vazgeçmeyi isteme (Mayer ve ark., 2022), bakım davranışları üzerine etkisi olduğu belirtilmiştir (Kelle Dikbaş & Uzun, 2024). Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin birlikte ele alındığı bir çalışmada; doğum korkusunun orta düzeyde olduğu (Avcıbay ve ark., 2021), Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersini almanın etkisinin incelendiği başka bir tez çalışmasında ise hemşirelik öğrencilerinin orta düzeyin üzerinde doğum korkusu yaşadıkları, dersin klinik uygulamasında yaşanan olumsuz deneyimlerinin doğum korkusu için bir risk faktörü olabileceği sonucuna ulaşılmıştır (Rüzgar, 2021). İkincil travmadan korunmada; sosyal destek, mesleki süpervizyon, destek grupları, stres azaltıcı programlar, kuramsal bilgi, farkındalık, kendisinin ihtiyaçlarını, sınırlarını, kaynaklarını ve imkanlarını tanımak etkili olan yöntemlerdir (Gürkan & Yalçiner, 2017). Bu nedenle klinik uygulamalar sırasında sekonder travma riskini azaltmak amacıyla düzenli psikolojik destek, danışmanlık hizmetleri ve mentörlük sağlanmalıdır. Öğrencilere yönelik psikososyal destek grupları oluşturulmalı, deneyimlerini paylaşabilecekleri güvenli ortamlar sunulmalıdır. Müfredatta sekonder travma, travmaya duyarlı bakım ve stres yönetimi konularına yer verilmelidir. Klinik uygulamalardan önce travmatik olabilecek senaryolar içeren simülasyon eğitimleri artırılmalıdır. Bu sayede öğrenciler, gerçek klinik ortamda daha hazırlıklı ve dirençli olabilirler.

Hemşirelik öğrencileri kadın olmaya özgü empati geliştirdikleri ve beraberinde toplumsal cinsiyet savunucusu olduklarını belirtmişlerdir. Empati, yani hastanın kişisel deneyimini onlarla bağ kurmadan anlayabilme yeteneği, bir sağlık profesyoneli için önemli bir iletişim becerisidir (Moudatsou ve ark., 2020). Yüksek empati seviyelerine sahip sağlık profesyonellerinin, terapötik değişimi ortaya çıkarmadaki rollerini yerine getirme konusunda daha verimli çalıştıkları, bakım davranışlarını iyileştirdikleri kanıtlanmıştır (Hwang & Park, 2020;

Moudatsou ve ark., 2020). Ayrıca hemşireler, hastaların özerkliğini koruyarak, çıkarlarını temsil ederek ve sağlık hizmeti sunumunda sosyal adaleti teşvik ederek hasta savunucuları olarak hizmet verirler. Savunucu olma; hasta koruması, hastanın sesi olma, yüksek kalitede bakım sağlanması, güçlü kişilerarası ilişkiler kurma ve hasta eğitimi gibi birçok konuyu içermektedir (Benjamin ve ark., 2024). Hemşirelerin sağlık savunuculuğu rolü performansları konusunda güncel kalmaları ve konuşma yetkisine sahip olmaları için sürekli mesleki gelişime ihtiyaçları vardır. Hemşireler mesleki eğitimlerine devam etmeleri için teşvik edilmelidir, çünkü mevcut veriler eğitim düzeyinin bir hemşirenin savunuculuk yeteneğini etkilediğini göstermektedir (Brickley ve ark., 2021). Hemşirelik uygulamasında hasta savunuculuğunun kolaylaştırıcıları, hastayı anlamak, ona sempati duymak ve ona yakın hissetmek ve hasta bakımı, hastaların sağlığına öncelik verilmesi, bakım sürecinin tamamlanmasına bağlılık ve hastaların haklarının korunması dahil olmak üzere "hastaları korumak" anlamına gelir (Davoodvand ve ark., 2016). Bu nedenle hemşirelik eğitimi bakımında empatinin önemini vurgulayan bilgi ve empati becerisini kazandıran uygulamalara yer vermelidir.

Toplumsal cinsiyete ilişkin yaşanan farkındalık, öğrencilere empati, duyarlı ve güçlendirme hedefli bakım stratejilerini geliştirmiştir. Hasta güçlendirmesi, hastaların kendi yeterliliklerini ve sağlık bakımları hakkında bilinçli kararlar alma kapasitelerini içerir (Aujoulat ve ark., 2008). Hemşirelik ve güçlendirme kavramlarının birlikte yoğun bir şekilde kullanıldığı ve yıllar itibarı ile hemşirelikte güçlendirme konusunda yapılan yayınların artış eğiliminde olduğu ortaya konulmuştur. Bu durum hemşireler için güçlendirme kavramının stratejik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir (Aykan & Doğan, 2024). Kadınların güçlendirilmesi sağlık durumunu iyileştirmek için stratejik bir adımdır. Hemşirelerin kadınların sağlıklarını iyileştirmeleri için onları güçlendirmede önemli bir rolü vardır. Bu nedenle hemşirelik

eğitiminin bu güçlendirici rolü mümkün kılacak bilgi, beceri ve tutumları içermesi önem arz etmektedir. Bu çalışma, hemşirelik eğitim programlarında kadın sağlığı, toplumsal cinsiyet, empati ve hasta savunuculuğu gibi kritik konuların sadece teorik düzeyde değil, aynı zamanda duygusal ve etik boyutlarıyla ele alınmasının gerekliliğini ortaya koymuştur. Öğrencilerde gelişen sekonder travma, empati ve toplumsal cinsiyet farkındalığı gibi temalar; hemşirelik müfredatında travmaya duyarlı bakım, stres yönetimi, empatik iletişim ve hasta güçlendirme odaklı içeriklerin yapılandırılması gerektiğini göstermektedir. Bu doğrultuda, eğitim programlarında travmatik deneyimlerle başa çıkma becerilerini geliştirmeye yönelik psikososyal destek grupları, mentörlük sistemleri ve simülasyon temelli öğrenme yöntemleri gibi uygulamalı destek mekanizmalarına yer verilmesi önerilmektedir. Ayrıca, öğrencilerin kadınların sağlık deneyimlerine yönelik duyarlılıklarının artırılması, toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeterek savunuculuk rolleri kazanmaları açısından önemlidir. Bu çalışma, hemşirelik eğitiminin güçlendirici ve dönüştürücü rolünü destekleyici nitelikte eğitsel düzenlemelere ihtiyaç duyulduğunu vurgulayarak, eğitimciler için yol gösterici olabilir.

Araştırmanın sınırlılıkları

Bu çalışma tek bir kurumda yürütülmüş olup, kurumun Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersini alan öğrencilerin deneyimini yansıtmaktadır. Ancak araştırmada katılımcıların sosyo-demografik özellikleri açısından çeşitliliği sağlanmaya çalışılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada hemşirelik lisans öğrencilerinin müfredatları doğrultusunda aldıkları kadın doğum ve hastalıkları hemşireliği dersinin kadının cinsiyet ve toplumsal cinsiyet sorunlarına ilişkin farklılıklarının bazı kaygı, kazanım ve bakım davranışlarını şekillendirdiği görülmüştür. Bu sonuç doğrultusunda hemşirelik lisans eğitimi müfredatı içeriklerinin kadının cinsiyet ve toplumsal cinsiyet sorunlarına ilişkin farkındalık ve bilgi

sağlayacak düzeyde oluşturulması hemşirelik öğrencilerinin bireysel ve mesleki gelişimlerine katkı sağlayacaktır. Bu nedenle hemşirelik eğitim müfredatına “Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Sağlığı”na özel ayrı bir modül veya ders eklenmesi, önerilmektedir. Ayrıca çalışmada elde edilen diğer bulgular doğrultusunda hemşirelik eğitiminde empati ve hasta savunuculuğu becerilerinin ölçülebilir çıktılarla müfredata entegre edilmesi önerilmektedir. Klinik uygulama öncesi öğrencilerin duygusal olarak hazırlanması amacıyla simülasyon eğitimi programları artırılmalı; özellikle travmatik doğum öyküleri gibi durumlar için vaka temelli senaryolar kullanılmalıdır. Klinik alanlarda öğrencilere düzenli psikolojik danışmanlık ve mentörlük sağlanması önem arz etmektedir. Hemşirelik eğitim standartlarını belirleyen ulusal kurum ve kurullar (örneğin YÖK, Hemşirelik Eğitim Dernekleri) toplumsal cinsiyet eşitliğini temel alan içeriklerin lisans müfredatlarında yer almasını zorunlu hale getirmelidir. Öğrenciler tarafından yaşanan kaygıların ise başka çalışmalar tarafından da araştırılması ve bu kaygıların varlığının tekrarlanması durumunda çözümü ve önlenmesine ilişkin yaklaşımlar üzerinde durulması önerilmektedir.

Yazarlık katkısı

Çalışma fikri: ADD

Tasarım: TT, CG, ADD

Veri toplama: TT, CG, ADD

Sonuçların analizi ve yorumlanması: TT, CG, ADD

Taslak çalışmayı hazırlama: TT, CG

Eleştirel inceleme: TT, CG, ADD

Tüm yazarlar (TT, CG, ADD) sonuçları gözden geçirdi ve makalenin son halini onayladı.

Author contributions

Conception: ADD

KAYNAKLAR

- 1 Aliri, J., Prego-Jimenez, S., Goñi-Balentiaga, O., Pereda-Pereda, E., Perez-Tejada, J., & Labaka Etxeberria, A. (2022). Gender awareness is also nurses' business: Measuring sensitivity and role ideology towards patients. *Journal of Nursing Management*, 30(8), 4409-4418. <https://doi.org/10.1111/jonm.13866>

Design: TT, CG, ADD

Data collection: TT, CG, ADD

Analysis and interpretation of data: TT, CG, ADD

Drafting the manuscript: TT, CG

Critical review: TT, CG, ADD

All authors (TT, CG, ADD) reviewed the results and approved the final version of the article.

Çıkar çatışması beyanı

Yoktur

Conflict of interest

None

Finansman beyanı

Çalışma TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı kapsamında desteklenmiştir.

Funding sources

The study was funded by the TÜBİTAK 2209-A - Research Project Support Programme for Undergraduate Students.

Bu makale 20-21 Kasım 2024 tarihinde Adana, Türkiye’de düzenlenen 1. Uluslararası & 3. Ulusal Çukurova Kadın Çalışmaları Kongresi’nde sunulmuştur.

This article was presented at the 1st International & 3rd National Çukurova Women's Studies Congress held in Adana, Turkey on 20-21 November 2024.

Etik Kurul

Tarih: 25.04.2024, Karar No: TBAEK-295

Ethics Committee

Date: 25.04.2024, Decision No: TBAEK-295

Lisans Bilgisi

Bu makale Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisans (CC BY-NC) ile lisanslanmıştır.

License Information

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC).

- 2 Aujoulat, I., Marcolongo, R., Bonadiman, L., & Deccache, A. (2008). Reconsidering patient empowerment in chronic illness: a critique of models of self-efficacy and bodily control. *Social Science & Medicine*, 66(5), 1228-1239. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2007.11.034>

- 3 Avcıbay, B., Köroğlu, C. O., Yamurluklu, S. B., & Sürücü, Ş. G. (2021). Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin gebelik öncesi doğum korkularını etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 14(4), 413-422. <https://doi.org/10.46483/deuhfed.895696>
- 4 Aydın, M., Bekar, E. Ö., Gören, Ş. Y., & Sungur, M. A. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 223-242. <https://doi.org/10.11616/basbed.vi.455842>
- 5 Aykan, E., & Doğan, S. (2024). Empowerment in nursing by systematic literature review and bibliometric analysis methods. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(1), 33-49. <https://doi.org/10.47115/jsbs.1228846>
- 6 Benjamin, L. S., Shanmugam, S. R., Karavasileiadou, S., Hamdi, Y. S. A., Moussa, S. F., & Gouda, A. D. K. (2024). Facilitators and barriers for advocacy among nurses-a cross-sectional study. *The Malaysian Journal of Nursing (MJN)*, 16(1), 178-188. <https://doi.org/10.31674/mjn.2024.v16i01.018>
- 7 Bradshaw, C., Atkinson, S., & Doody, O. (2017). Employing a qualitative description approach in health care research. *Global Qualitative Nursing Research*, 4, 2333393617742282. <https://doi.org/10.1177/2333393617742282>
- 8 Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>
- 9 Brickley, B., Williams, L. T., Morgan, M., Ross, A., Trigger, K., & Ball, L. (2021). Putting patients first: development of a patient advocate and general practitioner-informed model of patient-centred care. *BMC Health Services Research*, 21, 1-9. <https://doi.org/10.1186/s12913-021-06273-y>
- 10 Bride, B. E. (2007). Prevalence of secondary traumatic stress among social workers. *Social Work*, 52(1), 63-70. <https://doi.org/10.1093/sw/52.1.63>
- 11 Caballero, S. T., Hernández, V. C., Espada, A. Á., & Bruna, M. M. O. (2022). Gender roles and women's mental health: their influence on the demand for psychological care. *Anales de Psicología/Annals of Psychology*, 38(1), 7-16. <https://doi.org/10.6018/analesps.450331>
- 12 Davoodvand, S., Abbaszadeh, A., & Ahmadi, F. (2016). Patient advocacy from the clinical nurses' viewpoint: a qualitative study. *Journal of Medical Ethics and History of Medicine*, 9, 5.
- 13 Dikbaş, Ş. K., & Uzun, Ş. (2024). The relationship between secondary traumatic stress level and perceived caring behaviors among nursing students. *Medical Science and Discovery*, 11(4), 119-130. <https://doi.org/10.36472/msd.v11i4.1143>
- 14 Durgun, S. K., & Ulaş, S. C. (2019). Ebelik/hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Medical Sciences*, 14(2), 93-103. <http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2019.14.2.1B0069>
- 15 Gattino, S., De Piccoli, N., Grosso, M., Miozzo, S., Tanturri, G., & Rollero, C. (2020). Awareness of gender medicine among family doctors. A field investigation. *Journal of Prevention & Intervention in the Community*, 48(2), 147-160. <https://doi.org/10.1080/10852352.2019.1624354>
- 16 Gökşin, İ., & Erzincanlı, S. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları ile bakım davranışları arasındaki ilişki. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 12(1), 49-55. <https://doi.org/10.5336/nurses.2019-66259>
- 17 Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *ECTJ*, 30(4), 233-252. <https://doi.org/10.1007/BF02765185>
- 18 Gürkan, A., & Yalçiner, N. (2017). Sağlık çalışanlarında ikincil travmatik stres. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(2), 90-95.
- 19 Hosein, G., Basdeo-Gobin, T., & Gény, L. R. (2020). *Gender mainstreaming in national sustainable development planning in the Caribbean* (No. 45086). Naciones Unidas Comisión Económica para América Latina y el Caribe (CEPAL).
- 20 Hung, C. A., Wu, P. L., Liu, N. Y., Hsu, W. Y., Lee, B. O., & Pai, H. C. (2019). The effect of gender-friendliness barriers on perceived image in nursing and caring behaviour among male nursing students. *Journal of Clinical Nursing*, 28(9-10), 1465-1472. <https://doi.org/10.1111/jocn.14693>
- 21 Hwang, Y. H., & Park, S. J. (2020). The effects of empathy and self concept on problem solving: Focusing on the mediating effect of communication of nursing students. *The Journal of Korean Academic Society of Nursing Education*, 26(4), 348-356. <https://doi.org/10.5977/jkasne.2020.26.4.348>
- 22 Lindsay, S., & Kolne, K. (2020). The training needs for gender-sensitive care in a pediatric rehabilitation hospital: a qualitative study. *BMC Medical Education*, 20, 1-10. <https://doi.org/10.1186/s12909-020-02384-y>
- 23 Liu, C., & Wang, L. (2020). A formative assessment of gender awareness and ability of staff based on the service programs of the All-China Women's Federation: The case of the

- “3861 My Home” program. *Evaluation and Program Planning*, 78, 101732. <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2019.101732>
- 24 Mauvais-Jarvis, F., Merz, N. B., Barnes, P. J., Brinton, R. D., Carrero, J. J., DeMeo, D. L., ... & Suzuki, A. (2020). Sex and gender: modifiers of health, disease, and medicine. *The Lancet*, 396(10250), 565-582. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)31561-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)31561-0)
 - 25 Mayer, K. A., Linehan, K. J., & MacMillan, N. K. (2022). Student perspectives on potential sources of trauma exposure during nursing school. *Nursing Forum*, 57(5), 833-842. <https://doi.org/10.1111/nuf.12728>
 - 26 Moudatsou, M., Stavropoulou, A., Philalithis, A., & Koukouli, S. (2020). The role of empathy in health and social care professionals. *Healthcare*, 8(26), 1-9. <https://doi.org/10.3390/healthcare8010026>
 - 27 Palinkas, L. A., Horwitz, S. M., Green, C. A., Wisdom, J. P., Duan, N., & Hoagwood, K. (2015). Purposeful sampling for qualitative data collection and analysis in mixed method implementation research. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 42, 533-544. <https://doi.org/10.1007/s10488-013-0528-y>
 - 28 Patwardhan, V., Gil, G. F., Arrieta, A., Cagney, J., DeGraw, E., Herbert, M. E., ... & Flor, L. S. (2024). Differences across the lifespan between females and males in the top 20 causes of disease burden globally: a systematic analysis of the Global Burden of Disease Study 2021. *The Lancet Public Health*, 9(5), e282-e294. [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(24\)00053-7](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(24)00053-7)
 - 29 Rizkianti, A., Afifah, T., Saptarini, I., & Rakhmadi, M. F. (2020). Women's decision-making autonomy in the household and the use of maternal health services: an Indonesian case study. *Midwifery*, 90, 102816. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2020.102816>
 - 30 Rüzgar, E. (2021). *Kadın hastalıkları ve doğum hemşireliği dersi alan ve almayan hemşirelik öğrencilerinde gebelik öncesi doğum korkusunun incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Afyon.
 - 31 Siller, H., Komlenac, N., Fink, H., Perkhof, S., & Hochleitner, M. (2018). Promoting gender in medical and allied health professions education: Influence on students' gender awareness. *Health Care for Women International*, 39(9), 1056-1072. <https://doi.org/10.1080/07399332.2017.1395881>
 - 32 Tong, A., Sainsbury, P., & Craig, J. (2007). Consolidated criteria for reporting qualitative research (COREQ): a 32-item checklist for interviews and focus groups. *International Journal for Quality in Health Care*, 19(6), 349-357. <https://doi.org/10.1093/intqhc/mzm042>
 - 33 Verdonk, P., Benschop, Y. W., De Haes, H. C., & Lagro-Janssen, T. L. (2009). From gender bias to gender awareness in medical education. *Advances in Health Sciences Education*, 14, 135-152. <https://doi.org/10.1007/s10459-008-9100-z>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Gender and gender awareness involve the capacity to identify and emphasize existing gender disparities, challenges, and inequalities, as well as to tackle issues related to social and cultural exclusion and discrimination by incorporating them into strategies and action plans. This awareness aids in developing fair approaches in healthcare and other sectors by ensuring that inequality-related issues are addressed and integrated into policies, strategies, and actions, thus promoting the creation of personalized prevention, diagnosis, and treatment strategies. Nurses are pivotal in mitigating and preventing health issues faced by women due to their gender. They have significant roles and responsibilities concerning women's health. Consequently, it is acknowledged that nurses' awareness of gender and gender-related issues is crucial. However, no qualitative research has been identified in our country that explores the awareness of nursing undergraduate students on this topic and its personal and professional implications.

Objective: This study seeks to define the knowledge and awareness of gender and gender-related issues among nursing undergraduate students after completing the Women's Health and Diseases Nursing course as part of their curriculum, as well as to identify the personal and professional impacts of this awareness.

Method: The study is structured as a descriptive qualitative research. Participants include 20 male and female students enrolled in the Women's Health and Diseases Nursing course in the third year of the 2023-2024 academic year at Akdeniz University. Regarding their sociodemographic characteristics, 13 were female and seven were male, with ages ranging from 22 to 23. Most belonged to nuclear families and perceived themselves as having a middle-income level. Data collection was conducted through semi-structured forms and face-to-face interviews. The interview form included questions covering (1) perceptions, definitions, expectations, concerns, and fears related to being a woman, (2) factors influencing these definitions, (3) the impact of the course on these perceptions, (4) reflections of these feelings and thoughts on nursing care, and (5) students' opinions and suggestions regarding the course process. Thematic analysis was used to analyze the data, and strategies ensuring validity and reliability were employed.

Findings: Student nurses reported experiencing certain "concerns," "gains," and "care behaviors" based on their awareness of gender and gender-related issues. They often linked their concerns to traces of secondary trauma they encountered, their perceptions of being a woman (for female students), and their risk perceptions about the future. Additionally, they mentioned gaining empathy specific to "being a woman," enhanced self-management in health and motivation, conscious structuring of their relationships, and advocacy for women on gender and gender-related issues in society. They also highlighted that the acquired awareness contributed to care behaviors-centered on empathy, sensitivity, and empowerment.

Conclusion: This study demonstrated that awareness and knowledge about gender and gender-related issues provided through nursing undergraduate education could contribute to students' personal and professional development. Moreover, other findings of the study highlighted the importance of incorporating concepts such as empathy and advocacy into nursing education, as well as the necessity of planning mentoring and counselling programs. It is recommended that further studies be conducted to address the concerns experienced by students.